

Kamu Diplomasisi ve Siyasi Propaganda: Kavramsal Bir Tartışma

Public Diplomacy and Political Propaganda: A Conceptual Discussion

<https://doi.org/10.52792/tws.1277477>

Haluk KARADAĞ

Araştırma Makalesi

¹ Doç. Dr. – Başkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

 ORCID: 0000-0001-7577-763X

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Haluk KARADAĞ

Bu makalede geçen görüşler yazarın kendisine aittir, hiçbir kişi ve kurumu bağlamaz.

E-posta/E-mail:

hkaradag@baskent.edu.tr

Geliş tarihi/Received:

5 Nisan 2023

Revizyon talebi/Revision

Requested:

11 Nisan 2023

Son revizyon /Last revision:

20 Nisan 2023

Kabul tarihi/Accepted:

26 Nisan 2023

Atıf/Citation:

Karadağ, Haluk. “Kamu Diplomasisi ve Siyasi Propaganda: Kavramsal Bir Tartışma”. *Türk Savaş Çalışmaları Dergisi*, 4, no. 1 (2023): 66-77.

Özet

1965 yılında Tufts Üniversitesi Dekanı Edmund Gullion tarafından isimlendirilen “kamu diplomasisi” 20. yüzyıl siyasi tarihinde önemli bir pay sahibi olmuştur. Bahis konusu kavram özellikle Soğuk Savaş döneminde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasında cereyan eden rekabette kullanılan bir dış politika tekniği olarak ortaya çıkmıştır. Yumuşak güç kavramını literatüre kazandıran Joseph S. Nye’nin 2004 yılında yayımladığı “Dünya Siyasetinde Başarının Rolü: Yumuşak Güç” adlı eserinde yer verdiği ve çok kısa olarak akılların ve gönüllerin fethedilmesi şeklinde ifade edilebilen kamu diplomasisi kavramı ise söz konusu ilgiyi giderek artırarak kavramın Uluslararası İlişkiler disiplininde daha fazla zikredilmesine yol açmıştır. Genel olarak insan faaliyetlerini manipülasyon yoluyla etkileme tekniği şeklinde ifade edilebilen propaganda kavramı hakkında da yazılmış epey miktarda eser mevcuttur. Bununla birlikte, II. Dünya Savaşı sürecinde Hitler Almanya’sının propaganda bakanlığı ihdas etmesiyle birlikte kurumsallaşmada zirve yaparak uygulamaya soktuğu yöntemlerle bahse konu literatürün zenginleşmesine katkı sağladığı bir vakaadır. Fakat günümüzde henüz görece yeni ortaya çıkan kamu diplomasisi kavramı zaman zaman Uluslararası İlişkiler disiplini çalışanları tarafından propaganda kavramsallaştırması ile birbirine karıştırılır hale gelmiştir. Bu makale, söz konusu kavramları hem etimolojik hem de tarihsel bağlamları içerisinde karşılaştırmak suretiyle analiz ederek benzerliklerini ve farklı taraflarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylece her iki kavramın doğru biçimde kullanılmasını sağlayarak ortaya çıkan anlamsal karmaşıklıkların önüne geçmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Propaganda, kamu diplomasisi, yumuşak güç, psikolojik harp

Abstract

“Public diplomacy”, named by Tufts University Dean Edmund Gullion in 1965, has had an important share in 20th century political history. The concept in question emerged as a foreign policy technique used in the competition between the United States of America (USA) and the Union of Soviet Socialist Republics (USSR), especially during the Cold War period. As Joseph S. Nye briefly expressed the concept of soft power as “winning hearts and minds” in his book titled “The Means to Success in World Politics: Soft Power” (2004). The concept of public diplomacy, on the other hand, has increased the interest in question and has led to the concept being mentioned more in the discipline of International Relations. There is also a large amount of work written on the concept of propaganda, which can be expressed as a technique of influencing human activities through manipulation in general. However, it is a fact that Hitler Germany, with the establishment of the ministry of propaganda during the World War II, contributed to the enrichment of the aforementioned literature with the methods put into practice in institutionalization. But today, the concept of public diplomacy, which has just emerged, has been confused with the conceptualization of propaganda by the academics of the discipline of International Relations. This article aims to reveal the similarities and different aspects of these concepts by analyzing them both their etymological and historical contexts. Thus, it aims to prevent the semantic complexity by ensuring that concepts are used correctly.

Key Words: Propaganda, public diplomacy, soft power, psychological warfare

GİRİŞ

Propaganda ve kamu diplomasisi birbirine benzer kavramlar olarak Uluslararası İlişkiler¹ alan yazınında sıklıkla kullanılmaktadır. Her iki kavram da en geniş tanımıyla toplumları ikna etmek olarak nitelendirilmektedir. Propaganda kavramı çok daha eski bir tarihte 1622 yılında Roma Katolik Kilisesinde kullanılmaya başlanmış ve 1627 yılında Propaganda Koleji (College of the Propaganda) adıyla Papa Urban VIII tarafından misyonerlik görevine atanacak rahiplerin eğitilmesi amacıyla kurulmuştur.² Bununla birlikte geçmişte Atinalılar ile Peloponezyalılar arasında vuku bulan Peleponesya Savaşı'nda dahi kullanıldığını Thukydides'in yazdıklarından anlayabiliyoruz.³ Kamu diplomasisi adı ise ilk defa 1965 yılında Tufts Üniversitesi Hukuk ve Diplomasi Fakültesi Dekanı olan Edmund A. Gullion tarafından kullanılan bir kavram olmuştur.⁴ Bu bağlamda eski ve yeni kavramlar olarak karşımıza çıkan propaganda ve kamu diplomasisi birbiri ile karıştırılmakta, birbirinin yerine kullanılabilir. Hatta bazı akademik çalışmalarda kamu diplomasisine propagandanın günümüzdeki ifadesi olarak yer verilmektedir. Bu noktada ortaya kavramsal tartışmaya açık önemli bir soru çıkmaktadır. Kamu diplomasisi acaba dış politikanın icrasında kullanılan bir propaganda yöntemi midir? Eğer öyle ise kamu diplomasisi kavramı niçin ihdas edilmiştir? Değilse her iki kavram arasındaki nüans veya nüanslar nelerdir? Bu çalışmada temelde Uluslararası İlişkiler literatüründe ortaya çıkan söz konusu kavram karmaşalığını derinlemesine inceleme ve etimolojik olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır.

PROPAGANDA⁵

Propaganda, genel anlamda insan faaliyetlerini manipülasyon yoluyla etkileme tekniğidir.⁶ Daha dar anlamda ise bir bütün olarak toplumun ya da belirli bir kesimin inanç, tutum ve davranışlarını yönlendirmek amacıyla, bilinçli olarak seçilmiş bilgi, olgu ve savları sistemli bir çaba içinde ve çeşitli araçları kullanarak yayma etkinliklerine verilen addır.⁷ Aslında “propaganda daima bir ebe gibidir, zihinlerde birtakım düşünceler hükümler, endişeler doğurtur, isterse bunlar birer canavar olsunlar.”⁸ Propaganda Latince yaymak anlamına gelen “propagare” kelimesinden türetilmiştir. Anlam olarak bazı siyasal ve toplumsal düşünce ya da öğretileri kabul ettirmek, şu ya da bu tavrı veya şu ya da bu kişinin desteklenmesini sağlamak için kamuoyunun sistemli bir biçimde

¹ Burada Uluslararası İlişkiler disiplininin bahsedildiği için sözcüklerin ilk harfleri büyük olarak ifade edilmiştir.

² Edward L. Bernays, *Propaganda*, (New York: Horace Liveright, 1928), 21.

³ Bu savaş dolayısıyla Kerkyralılar ve Korinthoslular Atina'yı kendi saflarına dâhil edebilmek için gönderdikleri elçiler vasıtasıyla Atina meclisinde birer konuşma yapmışlardır. Thukydides'in aktardıkları itibarıyla bu konuşmalar genel anlamda kendi propagandalarının yapılmasından ibarettir.

Thucydides, *Peloponnesos'lularla Atina'luların Savaşı*, 1. Kitap, çev. Halil Demircioğlu, (Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1972), 23-31.

⁴ “Guide to the Edmund A. Gullion Personal Papers (#354)”, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Son güncelleme 25 Mart 2023,

<https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/EAGPP>

⁵ Bu bölümde yer verilen bilgilerin bir kısmı yazarın Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi adlı eserinden alıntılanmıştır.

⁶ Harold D. Lasswell, “Propaganda”, *Propaganda*, ed. Robert Jackall, (Londra: MacMillan Yayınları, 1995), 13.

⁷ Ana Britannica, 15. Baskı, XVIII. Cilt, (İstanbul: Ana Yayıncılık, 2004), 193.

⁸ J.M.Domenach, *Siyasi Propaganda*, çev. Cevdet Perin, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1961), 73.

işlenmesi⁹ olarak ifade edilebilir. Siyasal bir terim olan propagandanın çoğu kez bir olumsuzluk içerdiği düşünülür. Ancak sözcüğün kendisi ne olumlu ne olumsuz bir anlam taşır.¹⁰ Gerçekte yüzyıllardan beri kullanılan bir tekniktir. Düşman ajanlarının cephe gerisinde yaymış oldukları harbin neticesi hakkındaki yenilgi haberleri gibi asılsız haberler bu konunun ilk örneklerinden birisini teşkil etmektedir.

Toplumların nüvesini oluşturan bireylerdir ve sosyal bir varlık olan bireyler çeşitli duygu ve düşüncelere sahiptir. Bu düşünceler de psikolojinin dinamikliği gereği değişiklikler arz eder. 1789 yılında gerçekleşen Fransız İhtilali sonrasında hız kazanan milliyetçilik akımları ulus devletlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ulus devletlerin oluşturduğu toplumların düşünce ve psikolojilerini anlayıp ona göre hareket etmek ise devlet adamlarının sermayesini oluşturmaktadır. Gustave Le Bon “Kitleler Psikolojisi” başlıklı eserinde Napolyon’un kendi halkının psikolojisini çok iyi algıladığını ancak, diğer toplumlarının psikolojisini anlayamadığı ve bu toplumların psikolojik altyapılarını kavrayamadığı için İspanya’da ve Rusya’da başarısızlığa uğradığını ifade etmiştir.¹¹ Bu örnekten hareketle kitle olarak ifade edebileceğimiz toplumların psikolojik alt yapılarını yönlendirmek veya manipüle etmek önemli bir hadisedir. Bir kitleye bağlı olan bireyin durumu ise kısmen bir illüzyonist tarafından uyutulan kişi ile benzerlik arz etmektedir. Çünkü arka planda bazı melekeleri çalışırken diğerleri illüzyonist tarafından yönlendirilmektedir. Telkin altındaki birey bu nedenle artık kendisi olmamakta, iradesi dışında hareket eden robotik bir varlık haline dönüşmüş olmaktadır.¹² Bu durumu sağlayan önemli araçlardan bir tanesi de propagandadır. Yukarıda zikredildiği gibi 17. Yüzyılda Roma Kilisesi tarafından misyonerlik faaliyetinde bulunacak rahiplere öğretilen propaganda yöntemleri müteakip dönemlerde işlevselliğini giderek artırmıştır. Başarıya ulaşan bu teknik sonrasında etkinliğini iyice artırarak popülerlik kazanmıştır. Propaganda özellikle siyaset alanında çok daha önceleri başvurulan bir yöntem olarak kullanılmaktaydı. Örneğin Demosthenes’in Philippos’a, sonra da Cicero ve Catilina’ya karşı giriştiği kampanya, bir çeşit propaganda kampanyasıydı.¹³ Siyasi propaganda olmasaydı devrimizin Faşizm ve Komünist İhtilali gibi büyük sarsıntılarının meydana gelmesi düşünülemezdi. Lenin’in Bolşevizmi gerçekleştirmesinde propogandanın büyük payı olmuştur. Lenin, “önemli olan, bütün halk tabakalarını tahrik etmek ve propoganda yapmaktır” demiştir. İktidara geldiği günden 1940 yılına kadar Hitler’in zaferlerini sağlayan propoganda için ise Hitler şu sözleri tekrarlamaktaydı: “Propaganda sayesinde iktidarı elimizde tuttuk, yine onun sayesinde dünyayı fethedeceğiz.”¹⁴ Özellikle Hitler Almanya’sı döneminde “Propaganda Bakanlığı” oluşturulmuş ve 1933 yılında Joseph Goebbels bu bakanlığın başına getirilmiştir.¹⁵ Aynı zamanda iyi bir hatip olan Goebbels “Propaganda yapmak, her yerde hatta tramvayda bile, fıkirden bahsetmektir. Propogandanın alabileceği şekiller, girebileceği kalıplar ve yapabileceği tesirleri saymakla bitiremeyiz” demiştir.¹⁶

Günümüzde propoganda faaliyetlerini beyaz, gri ve kara propoganda olarak nitelendiren kaynaklar mevcuttur. Bu bağlamda genel olarak beyaz propoganda kaynağı açık olan ve doğru

⁹ Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, XVIII. Cilt, (İstanbul: Milliyet Gazetecilik A.Ş., 1986), 9582.

¹⁰ Temel Britannica, XIV. Cilt, (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1993), 146.

¹¹ Gustave Le Bon, *Kitleler Psikolojisi*, (İstanbul: Hayat Matbaası, 2009), 12.

¹² Bon, age, 21.

¹³ Meydan Larousse, XVI. cilt, Sabah Gazetecilik A.Ş., 298.

¹⁴ Domenach, age, 7.

¹⁵ Jeremy Roberts, *Joseph Goebbels: Nazi Propaganda Minister*, (New York: The Rosen Publishing, 2000), 44-46.

¹⁶ Domenach, age, 53-54.

olduğu düşünülen faaliyetler, kara propaganda gerçek olmayan faaliyetlere atıfta bulunan, faaliyetlerin kaynağının tahrif edildiği veya faaliyetlerin örtülü şekilde icra edildiği propaganda türü, gri propaganda ise beyaz ve kara propaganda arasında yer alan, menşei konusunda net bir belirti bulunmayan veya kaynağın bir müttefike atfedildiği ve bilgilerin doğruluğunun belirsiz olduğu propaganda biçiminde ifade edilmektedir.¹⁷ Ancak yine de bunların her birisi temelde gerçeklikten uzak bilgi ve haberlerin belirli amaçlarla kamuoyuna servis edilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

KAMU DİPLOMASİSİ

Kamu diplomasisi bir dış politika tekniği olarak uluslararası siyaset içerisinde kullanılagelen bir kavram olmuştur. Çoğu zaman yumuşak güç kavramı ile birbirine karıştırılsa da icra ettiği faaliyetlerin arkasında devletleri ve bu devletlere ait ulusal çıkarları barındırması nedeniyle yumuşak güçten ayrılmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse *kamu diplomasisi yumuşak gücün amaç odaklı hale getirilmiş biçimidir*. Tanım olarak ise kamu diplomasisi bir devletin resmi diplomatik kanallarına ilave olarak diğer tüm aktörleri kullanmak suretiyle kendi çıkarlarını gerçekleştirme faaliyetidir diyebiliriz.¹⁸ Kısacası belirli amaçlara ulaşmak için kamuoylarını ikna etme çabalarını ifade etmektedir. Bazı kesimlerce zaman zaman kültürel diplomasi olarak adlandırılrsa da kamu diplomasisi bu tanımın daha üstünde bir anlam içermektedir. Veya tam tersinden ifade edecek olursak kültürel diplomasi kamu diplomasisinin bir alt unsurudur denilebilir. Burada kamu diplomasisinin bir dış politika tekniği olduğundan bahsetmişken uygulamada çeşitli vasıtaları (enstrümanları) kullandığını söyleyebiliriz. Bunlar sırasıyla kültürel vasıtalar, eğitim ile ilgili vasıtalar, ekonomik ve sosyal vasıtalar, teknolojik vasıtalar, askeri vasıtalar ve dini vasıtalar. Uygulamada kamu diplomasisi bu vasıtaların bir kısmından ya da tamamından istifade etmektedir. Kültürel vasıtalar kamu diplomasisi uygulamalarını iletme vazifesini yerine getiren yazılı basın/medya ile görsel basın/medyadır. Günümüzde yazılı basın yerini dijital platformlara bırakmış ve pek çok haber dijital ortamlardan paylaşılmaya başlamıştır. Ayrıca kamu diplomasisinin temel varsayımı olan gerçekleri devletlerin kendi çıkarlarına hanel getirmeden kamuoyları ile paylaşmak amacıyla oluşturdukları yerli ve yabancı birçok haber ajansı bulunmaktadır. Yerli ajanslar arasında Anadolu Ajansı, İhlas Haber Ajansı gibi kuruluşlar yer alırken yabancı ajanslar arasında Associated Press (ABD), TASS (Rusya), Reuters (İngiltere), DWelle (Almanya), Xinhua (ÇHC) gibi haber ajansları yer almaktadır. Bununla birlikte devletlerin uluslararası ortamlarda dünyanın çeşitli bölgelerine yayın yapan haber kanalları mevcuttur. TRT World, TRT Arabiya (Türkiye), BBC World News (İngiltere), France 24 (Fransa), CNN International (ABD), Russia 24 (Rusya), CCTV News (ÇHC) ve Al Jazeera English (Katar) bu kanallardan bazılarıdır. Ayrıca her ne kadar günümüzde eski moda olarak görülse de devlet televizyonlarının uluslararası radyo yayınlarının halen faaliyetlerine devam ettiği bilinmektedir. Bir kısmı internet üzerinden yayınlarını gerçekleştiren radyolardan bazıları TRT'nin alt kuruluşu olan Türkiye'nin Sesi Radyosu (TRT TSR), Voice of America (VOA), Rusya'nın Sesi Radyosu, Almanya'nın Sesi Radyosu ve Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) Uluslararası Radyosu'dur. Bunun yanı sıra ABD'nin özellikle Soğuk Savaş döneminde hayata geçirdiği çeşitli ülkelere yönelik radyolar mevcuttur. Bunlar arasında eski Doğu Bloku ülkelere yayın yapan Radio Free Europe/Radio Liberty, komünist ideolojiyle yönetilen Küba'ya yayın yapan Radio ve TV Marti, İran toprakları üzerine Farsça yayın yapan Radio Farda, ÇHC'ni yayın ağı kapsamına alan ve Doğu

¹⁷ Truda Gray ve Brian Martin, "Backfires: White, Black and Grey", *Journal of Information Warfare*, Vol. 7/1, (2007), 8-10.

¹⁸ Haluk Karadağ, *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*, (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2022), 25.

Asya bölgesine yayın yapan Radio Free Asia ile Orta Doğu coğrafyasına Arapça yayın yapan Al-Hurra ve Radio Sawa yer almaktadır.¹⁹

Devletlerin kendi prestijlerini sürdürmek maksadıyla çeşitli ülkelerden farklı sanatçı, bilim insanı ve siyasetçilere verdikleri ödül, nişan ve madalyalar da bu kapsamda ifade edilebilecek kamu diplomasisi uygulamaları arasında yer almaktadır. En belirgin örneklerinden birisi ise İsveç ve Norveç tarafından beş farklı alanda verilen Nobel ödülleridir.²⁰

Yabancı dil eğitimi de kamu diplomasisinin kültürel enstrümanları arasında yer alan önemli bir unsurdur. Bu kapsamda bireylerin kendi arzularıyla yabancı dil öğrenme istekleri o dilin konuşulduğu ülkenin yumuşak gücünün bir göstergesi olurken devletlerin çeşitli kuruluşları vasıtası ile dil eğitimi vermesi kamu diplomasisi kapsamında yer almaktadır. Uygulamada bu konuya verilebilecek çeşitli örnekler mevcuttur. Amerikan ve İngiliz kültür dernek ve merkezleri, ÇHC'nin dünyanın farklı bölgelerinde oluşturduğu Konfüçyüs Enstitüleri, Almanya'nın Goethe Enstitüsü, Türkiye'nin Yunus Emre Enstitüsü bunlar arasında yer almaktadır.

Kamu diplomasisinin eğitim ile ilgili vasıtaları ise devletler tarafından sağlanan çeşitli burslar aracılığı ile öğrenci yetiştirme ve değişim programlarıdır. Özellikle lisans ve lisansüstü programlar kamu diplomasisinin en uzun vadeli etki yaratan stratejisini oluşturmaktadır. Bu kapsamda öğrenim gören öğrenciler daha uzun süreli etkiye maruz kalmakta ve hayatlarının belirli bir süresini geçirdikleri ülke ile aralarında bir bağ meydana gelmektedir. Bunun tersi örneklerle rastlamak mümkün görülse de olumlu örnekler olumsuzlara nazaran daha fazla olmaktadır.

Kamu diplomasisini devletlerin yumuşak güçlerinin amaç odaklı hale dönüştürülmüş biçimi olarak tanımlarken ekonomik ve sosyal vasıtaları da bu kapsamda değerlendirmek mümkündür. Özellikle dünya çapında düzenlenen olimpiyatların ve dünya futbol şampiyonası benzeri sportif faaliyetlerin ülkelerin tanıtımlarının bir aracı olarak kamu diplomasisi bağlamında ele alınması önemlidir. Olimpiyatları kamu diplomasisi kapsamında ele alan çalışmalardan bir tanesi İngiltere'de 2011 yılında House of Commons Foreign Affairs Committee tarafından hazırlanan "FCO Kamu Diplomasisi: 2012 Olimpiyatları" başlıklı rapordur. Raporda Londra olimpiyatlarının önemi "nesilde bir" gerçekleşen faaliyet olarak ifade edilmekte ve İngiltere özelinde ülkenin kamu diplomasisi üzerinde ciddi katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.²¹ Bunun yanı sıra doğal afetler neticesinde de ülkelerin kamu diplomasisine katkı sağlayan faaliyetler icra etmek mümkündür. Özellikle 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'nin Kahramanmaraş şehri merkezli ondan fazla ili etkileyen depremin hemen ardından Türk hükümeti uluslararası yardım çağrısında bulunmuş ve çağrı üzerine dünyanın birçok ülkesinden arama kurtarma ekipleri Türkiye'ye gelmiştir. Bununla birlikte nakdi yardımlar yapılmış ve birçok yardım malzemesi Türkiye'ye gönderilmiştir.²² Bu ve bunun gibi birçok örnek ile karşılaşmış ancak en ilginç ABD tarafından Endonezya'da 2004

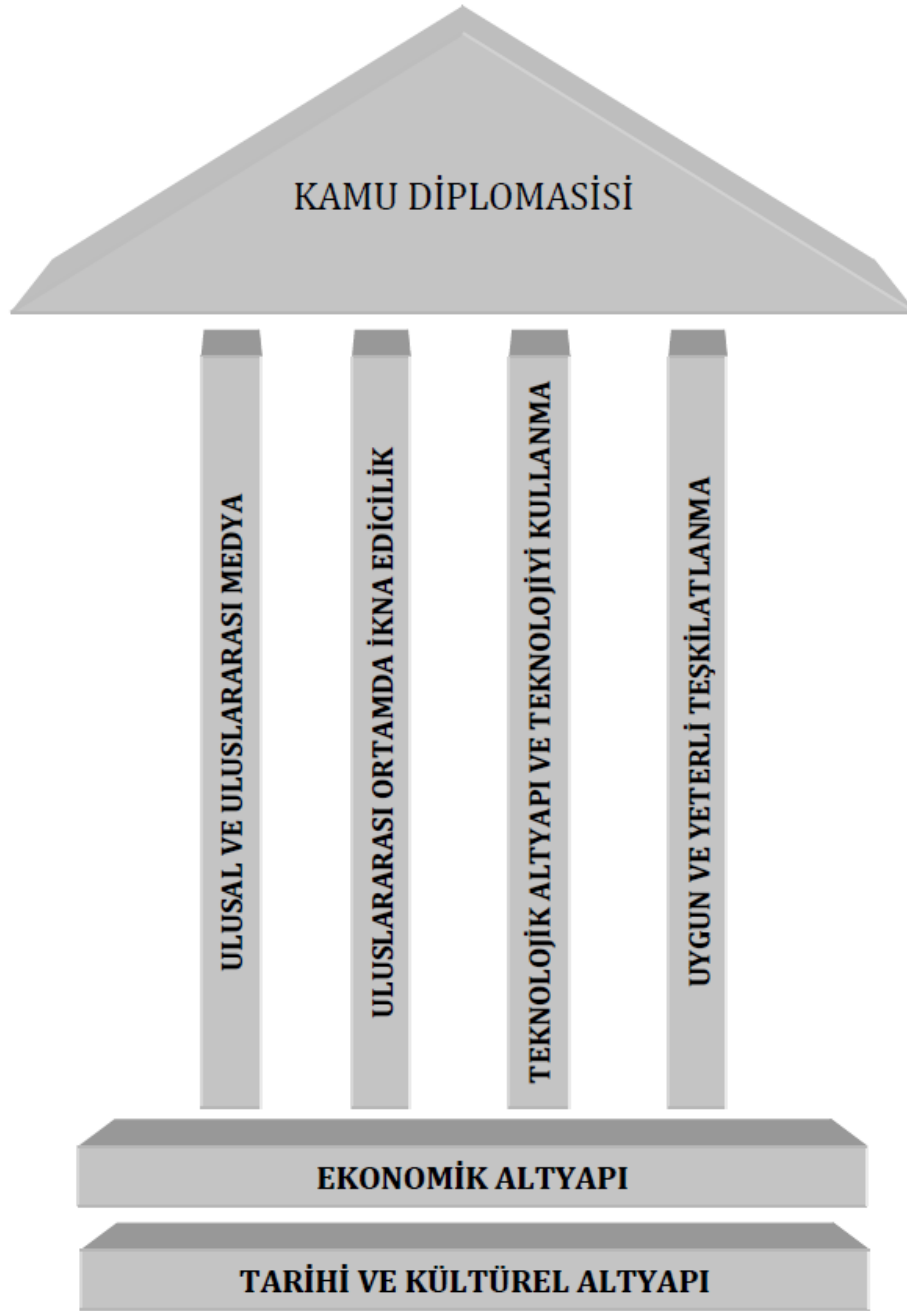
¹⁹ Peter Krause ve Stephen Van Evera, "Public Diplomacy: Ideas For The War of Ideas", *Middle East Policy*, Vol. XVI/3, (2009): 109-110.

²⁰ The Nobel Prize, "Nomination and Selection of Nobel Prize Laureates", son güncelleme 3 Nisan 2023, <https://www.nobelprize.org/nomination/>

²¹ House of Commons Foreign Affairs Committee (FCO), "FCO Public Diplomacy: The Olympic and Paralympic Games 2012", son güncelleme 2 Nisan 2023, <https://publications.parliament.uk/pa/cm201011/cmselect/cmcaff/581/581.pdf>

²² Anadolu Ajansı, "Uluslararası yardım ekiplerinin deprem bölgelerindeki faaliyetleri sürüyor", Son güncelleme 3 Nisan 2023. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/uluslararasi-yardim-ekiplerinin-deprem-bolgelerindeki-faaliyetleri-suruyor/2813414>

yılında gerçekleşen deprem ve depremin ardından ortaya çıkan tsunami sonrasında icra edilen yardım faaliyetleri olmuştur. Konuyu ilginç kılan husus 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgali sonrasında çoğunluğu Müslüman nüfusa sahip Endonezya kamuoyundaki ABD algısının düşük olmasına rağmen tsunami sonrasında bölgedeki ABD donanmasına ait uçak gemisi ile hastane gemisinin Endonezya halkına yardım etmesi neticesinde Endonezya'daki ABD algısındaki olumlu yöndeki değişimdir. Başka ülke kamuoylarındaki ABD algısını ölçümleyen PEW Research Center tarafından yapılan kamuoyu araştırmalarında Endonezya vatandaşlarının algısındaki ABD lehindeki değişim bariz şekilde görülmektedir.²³ Yukarıdaki ABD ordusunun yardımları kamu diplomasinin aynı zamanda askeri vasıtaları kullanmasına güzel bir örneği teşkil etmektedir.

²³ Haluk Karadağ, "Forcing the Common Good: The Significance of Public Diplomacy in Military Affairs", *Armed Forces & Society*, 43/1, (2017): 77-79.

Şekil-1 Kamu diplomasisinin oluşum ve uygulama basamakları²⁴

Kamu diplomasisi faaliyetlerinin uygulama vasıtaları dışında altı adet oluşum ve uygulama basamağı mevcuttur. Şekil-1’de gösterilen basamakların iki tanesi temel yapıtaşı diğer dördü ise destekleyici unsurlar biçiminde ele alınmaktadır. Bu basamakların her biri yek diğerini desteklemektedir. Kısacası bir tanesi bile eksik olsa uygulamada başarılı bir kamu diplomasisi icra etmek zorlaşmaktadır. Buradaki en temel parametreler görselin altı kısmında yer alan tarihi ve kültürel altyapı ile ekonomik altyapıdır. Çünkü bunlar kamu diplomasisi uygulamalarının olmazsa olmazlarıdır. Bu nedenden dolayıdır ki bugün dünya üzerinde kamu diplomasisini başarıyla icra eden devletler ekonomik ve tarihsel/kültürel açıdan zenginliğe sahip ülkeler olmaktadır. ABD, İngiltere, Fransa, Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), Türkiye, Almanya, Norveç, vb. ülkeler bu kapsamda yer alan ülkelere bazılarınıdır. Ayrıca temel yapıtaşlarının dışındaki sütunları oluşturan ulusal ve uluslararası medya, uluslararası ortamda ikna edicilik, teknolojik altyapı ve bu altyapıyı doğru şekilde kullanma ve son olarak kamu diplomasisi faaliyetlerini uygulayacak uygun ve yeterli bir teşkilatlanma kamu diplomasisi icra süreçlerinin diğer dört basamağını oluşturmaktadır. Bir sonraki kısımda kamu diplomasisinin propagandadan farklı yanlarından bahsedebilmek için buradaki hususları hatırlarda tutmak gerekmektedir. Özellikle uluslararası ortamda ikna edicilik, her iki kavram arasındaki ayrımın temelindeki basamaklardan birisidir.

KAMU DİPLOMASİSİ İLE PROPAGANDA ARASINDAKİ TEMEL FARKLILIKLAR

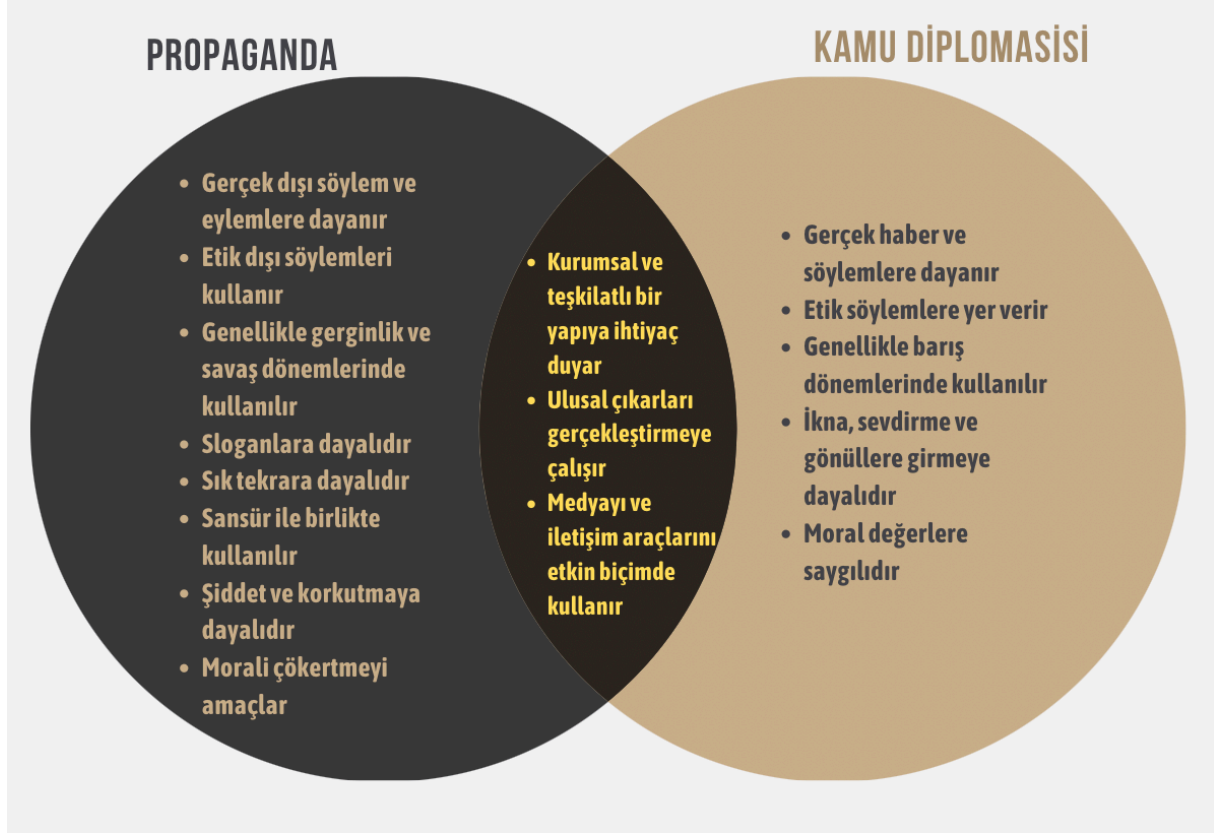
Propaganda ile kamu diplomasisi kavramları arasında bazı benzerlikler olsa da genelde aralarındaki nüansların daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Başka bir deyişle ifade etmek gerekirse yukarıda her iki kavram hakkında zikredilenler dikkate alındığında söz konusu kavramların aynı olmadıkları anlaşılmaktadır. Özellikle Uluslararası İlişkiler literatüründe kamu diplomasisinin bir çeşit propaganda olduğu yönündeki açıklamaların da hattı zatında kamu diplomasisi kavramının doğru biçimde tam olarak ifade edilememesinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Şekil-2’de her iki kavram arasındaki benzerlik ve farklılıkların daha kolay anlaşılabilmesi için şematik bir görsele yer verilmiştir. Ancak her iki kavramın özellikleri hakkında propaganda ve kamu diplomasisi bahislerinde yeterince bilgi verildiğinden burada aynı konuya değinilmeyecek, her iki kavram arasındaki temel ayrım noktalarına yer verilecektir.

İlk olarak ifade etmek gerekirse kamu diplomasisini propagandadan ayıran en önemli husus kamu diplomasisinin *gerçeğe* propagandanın ise çoğunlukla *gerçek dışı* bilgilere dayandırılmasıdır. Özellikle Birinci Dünya Savaşı sırasında Fransızlar tarafından kendi kayıplarını çok düşük Almanların kayıplarını yüksek göstermek suretiyle uygulamada kullandıkları propaganda teknikleri önemli bir pay sahibi olmuştur. Böylece Fransız kamuoyunun direnci yüksek tutulmaya çalışılmıştır.²⁵ Benzer uygulamalar daha yoğun ve teknik biçimde Hitler dönemi Almanya’sında toplumun ikna edilmesi için de kullanılmıştır. Bu noktada kanaatimizce kamu diplomasisi *doğru bilgiler*, propaganda ise çoğunlukla *yalan bilgi ve haberler* üzerine inşa edilmektedir dersek fazla abartmamış oluruz. Çünkü kamu diplomasisinde yalan haber kullanıldığı taktirde uygulanan kamu diplomasisi politikası akamete ve başarısızlığa mahkûm olacaktır. Bu nedenden dolayıdır ki kamu

²⁴ Karadağ, age, 44.

²⁵ Walter Lippmann, *Public Opinion*, (New York: Macmillan, 1922), 40-42.

diplomasisi faaliyetleri hassas olarak planlanmalı, uygulamada yalana ve gerçek dışı bilgilere yer vermekten kaçınılmalıdır.

Şekil-2 Propaganda ile Kamu Diplomasisi arasındaki benzerlik ve farklılıklar

Her iki kavram arasındaki bir diğer önemli farklılık uygulamada kamu diplomasisinin *en iyi*, propagandanın ise *en kötü yöntemleri* kullanmasıdır. Burada iyi ve kötü arasındaki ilişki daha ziyade etik değerler bağlamında ele alınmaktadır. Propaganda bu bağlamda etik dışı söylem ve eylemleri bir araç olarak kullanmaktan çekinmemektedir.

Uygulama süresi ve dönemi bakımından da kamu diplomasisi ile propaganda birbirinden ayrılmaktadır. Propaganda daha ziyade *gerçek dışı bilgi, belge ve söylemler ile kandırmacaya ve asılsız haberlere* dayandığı için kısa zaman zarfında geçerli olmakta, uzun vadede işlevselliğini yitirebilmektedir. Ne var ki kamu diplomasisi kamuoylarının ikna edilmesinde ve güveninin kazanılmasında *gerçeğe ve doğru haberlere* yer verdiği için daha uzun vadeli olarak uygulanmaktadır. Bu nedenlerden dolayıdır ki dönemsel olarak incelendiğinde propagandanın daha ziyade *gerginlik ve savaş*, kamu diplomasisinin ise *barış* dönemlerinde icra edildiği gözlemlenmektedir.²⁶ Bunun yanı sıra propaganda anılan dönemlerde *sansür* mekanizması ile birlikte kullanılmaktadır.²⁷ Aksi takdirde gerçeklik tüm çıplaklığıyla ortaya çıkabilmekte, siyasi iktidarlar da bu konuda çaresiz kalabilmektedir.

Kamu diplomasisi propagandadan *uygulama şekli* ile de ayrılmaktadır. Uygulamada propaganda asılsız veya yönlendirilmiş haberleri ilettiği için zorlama tedbirlerine

²⁶ Armand Mattelart, *İletişimin Dünyasallaşması*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2001), 51-53.

²⁷ Lippmann, age, 43.

başvurabilmektedir. Barış ve Savaş adlı kitabında Raymond Aron propaganda savaşlarında şiddet kullanımının ılımlı bir yol izlemekten daha başarılı olduğunu ifade etmektedir.²⁸ II. Dünya Savaşı'nın öncesinde ve savaş esnasında Nazi Almanyası tarafından, savaşın hemen ardından ve Soğuk Savaş dönemi boyunca Ruslar tarafından *şiddete ve korkutmaya dayalı* pek çok örneğe rastlamak mümkündür.²⁹ Oysa ki kamu diplomasisi, uygulamada şiddet ve korkutmaya değil, kamuoylarını ikna etmek suretiyle kalpleri ve gönülleri fethetmeye dayalı bir metodoloji takip etmektedir.

Propaganda maksatlı olarak hedef toplumun *moralini bozmak* ve/veya kendi kamuoyunu *gerçek dışı veriler yoluyla inandırmak* amacıyla icra edilmektedir. Burada temel amaç toplumu moral açıdan çökertmektir. Bu bakımdan propaganda kamu diplomasisinden ayrılmaktadır. Çünkü kamu diplomasisi olumsuz etki doğurmak üzerine değil, toplum üzerinde olumlu tesir bırakmak suretiyle kamuoylarını etkileme gücünü kullanmaktadır.

Propaganda uygulamada *izlenen metotlardaki farklılık* sebebiyle de kamu diplomasisinden ayrılmaktadır. Propagandacı faaliyetlerini icra ederken ana fikrini birkaç cümlede kısa ve öz olarak hedef toplumun zihnine yerleştirir. Konuları da zihinleri yormadan, gayet basit şekilde verir. Böylece aktarılan kısa mesajların kitlenin hafızasında kalıcı biçimde yer etmesi sağlanmış olur. Buradaki fikirler kitleye kısa sloganlar ve söylemler yoluyla aktarılır. Böylece kamuoyunun bunları daha kolay kabullenmesi ve ikna edilmesi sağlanmış olur. Bunun aksine, kamu diplomasisi sloganlara ve kısa söylemlere itibar etmez. Bununla birlikte sık tekrarlara da başvurmaz. Çünkü bunlar insanların mental kapasitelerine değer vermeyen modası geçmiş uygulamalardır. Bireylerin düşüncelerinin ikna edilmesi işi zihinsel bir süreçtir ve bu durum belirli bir zamana ihtiyaç duymaktadır.

SONUÇ

Kamu diplomasisi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler külliyyatına görece yeni dahil olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Edmund Gullion'un 1965 yılında isim babalığını yaptığı kavram hakkında son yıllarda birçok neşriyat yapılmış ve halen de yapılmaya devam etmektedir. Kavramın güncelliği ve akademik ortamlarda yeterince tartışılmamış olması, haliyle kavramsal bir zemine oturtulamamasına yol açmıştır. Bu nedenden dolayı günümüzde bir takım akademik çevreler tarafından kısa yoldan propaganda kavramı ile açıklanmaya çalışılmış ve birbirinin yerine kullanılarak anlam karmaşasına neden olmuştur. Bu çalışma alanyazındaki söz konusu kavramsal karmaşıklığa akademik bakış açısıyla bir perspektif getirmeyi hedeflemektedir. Aynı zamanda iletişim çağının hız kazandığı günümüz dünyasında devletler tarafından dış politikalarının icrasında kullanılan bir teknik olan kamu diplomasisi kavramının hakkını teslim etmeyi amaçlamaktadır. Bir yandan da yüzyıllardır kullanılagelen bir dış politika tekniği olduğu gerçeğini aydınlığa kavuşturma iddiasını taşımaktadır. Bu itibarla Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve genişleme sürecinde 14. Yüzyılda "istimalet politikası" şeklinde önce Rumların yaşadığı coğrafyalarda, müteakiben Balkanlardaki genişleme süreçlerinde icraata geçirdiği bir kavram olduğunu ifade ederek bu iddiasını tarihsel gerçekliklere dayandırarak ispat etme düşüncesindedir. Bu nokta nazarı itibarıyla Türk

²⁸ Raymond Aron, *Peace and War: A Theory of International Relations*, (News Brunswick: Transaction Publishers, 2003), 553.

²⁹ Nicholas J. Cull, David Culbert ve David Welch, *Propaganda and Mass Persuasion: A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present*, (California: ABC-CLIO Inc., 2003), 362-363.

akademisinde “kolonizatör Türk dervişleri”³⁰ olarak da zikredilen uygulamaların altında yatan istimalet politikası gerçeğini istimalet kelimesinin anlamını bilmeden ortaya koymak nakıs olacaktır. İstimalet kelime olarak çeşitli sözlüklerde “uyuma, meyl etme, ikna etme,³¹ gönül çekme³², cezbettirme, meylettirme³³” anlamlarına gelmektedir. Halil İnalçık’ın kaleme aldığı Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi: 1300-1600 başlıklı eserde ise istimalet kelimesi bugünkü kamu diplomasisi kavramına uygun biçimde “bir kimseyi, bir şeyi kabule yatkın hale getirmek, fethedilen yerlerdeki veya düşman topraklarındaki ahaliyi kazanmak” olarak ifade edilmiştir.³⁴ Buradan da anlaşılmaktadır ki kamu diplomasisi kavramı özü itibarıyla propaganda kelimesinden ayrılmaktadır.

Bununla birlikte her iki kavram arasında Şekil-2’de şematik olarak gösterilen kesişim kümesinde yer verildiği üzere bazı benzerlikler de yok değildir. Değerlendirmemiz odur ki söz konusu birkaç küçük benzerlik nedeniyle Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler literatüründe her iki kavram yanlış biçimde birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ancak yukarıdaki bölümde tafsilatlı biçimde yer verilen farklılıklar kamu diplomasisini propagandadan ayıran temel nüanslardır. Bu nedenle bu çalışma konu kapsamındaki temel tartışmaya kavramsal bir bakış açısı getirmeye çalışmaktadır.

³⁰ Ömer Lütfü Barkan, “İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler”, *Vakıflar Dergisi*, 2. Sayı, (1942), 285-287.

³¹ Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, VI. Cilt, (İstanbul: Meydan Yayınevi, 1979), 520.

³² Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (Ankara: Doğu Matbaası, 1970), 551.

³³ Abdullah Yeğin vd., *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat*, (İstanbul: Türdav Yayınları, 1993), 475.

³⁴ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi: 1300-1600*, I.Cilt, çev. Halil Berktaş, (İstanbul: Eren Yayıncılık, 2000), 453.

KAYNAKÇA

- “Guide to the Edmund A. Gullion Personal Papers (#354)”, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Son güncelleme 25 Mart 2023,
<https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/EAGPP>
- Ana Britannica, 15. Baskı, XVIII. Cilt, (İstanbul: Ana Yayıncılık, 2004).
- Anadolu Ajansı, “Uluslararası yardım ekiplerinin deprem bölgelerindeki faaliyetleri sürüyor”, Son güncelleme 3 Nisan 2023. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/uluslararasi-yardim-ekiplerinin-deprem-bolgelerindeki-faaliyetleri-suruyor/2813414>
- Aron, Raymond. *Peace and War: A Theory of International Relations*, (News Brunswick: Transaction Publishers, 2003).
- Barkan, Ömer Lütfü. “İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler”, *Vakıflar Dergisi*, 2. Sayı, (1942), 279-304.
- Bernays, Edward L. *Propaganda*, (New York: Horace Liveright, 1928).
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, XVIII. Cilt, (İstanbul: Milliyet Gazetecilik A.Ş., 1986).
- Cull, Nicholas J. Culbert David ve Welch, David. *Propaganda and Mass Persuasion: A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present*, (California: ABC-CLIO Inc., 2003).
- Develioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (Ankara: Doğu Matbaası, 1970).
- Domenach, J.M. *Siyasi Propaganda*, çev.Cevdet Perin, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1961).
- Gray Truda ve Martin, Brian. “Backfires: White, Black and Grey”, *Journal of Information Warfare*, Vol. 7/I, (2007), 7-16.
- Gustave Le Bon, *Kitleler Psikolojisi*, (İstanbul: Hayat Matbaası, 2009).
- Harold D. Laswell, “Propaganda”, *Propaganda*, ed.Robert Jackall, (Londra: MacMillan Yayınları, 1995).
- House of Commons Foreign Affairs Committee (FCO), “FCO Public Diplomacy: The Olympic and Paralympic Games 2012”, son güncelleme 2 Nisan 2023. <https://publications.parliament.uk/pa/cm201011/cmselect/cmfaff/581/581.pdf>
- İnalçık, Halil. *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi: 1300-1600*, I.Cilt, çev. Halil Bertay, (İstanbul: Eren Yayıncılık, 2000).
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum, “Guide to the Edmund A. Gullion Personal Papers (#354)” erişim 25 Mart 2023, <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/EAGPP>
- Karadağ, Haluk. “Forcing the Common Good: The Significance of Public Diplomacy in Military Affairs”, *Armed Forces & Society*, 43/I, (2017): 72-91.
- Karadağ, Haluk. *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*, (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2022).
- Krause, Peter ve Van Evera, Stephen. “Public Diplomacy: Ideas For The War of Ideas”, *Middle East Policy*, Vol. XVI/3, (2009): 106-134.
- Lippmann, Walter. *Public Opinion*, (New York: Macmillan, 1922).
- Mattelart, Armand. *İletişimin Dünyasallaşması*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2001).
- Meydan Larousse, XVI. cilt, Sabah Gazetecilik A.Ş.

- Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, VI. Cilt, (İstanbul: Meydan Yayınevi, 1979).
- Nye, Joseph S., *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, (New York: Public Affairs, 2004).
- Roberts, Jeremy ve Goebbels, *Joseph: Nazi Propaganda Minister*, (New York: The Rosen Publishing, 2000)
- The Nobel Prize, “Nomination and Selection of Nobel Prize Laureates”, son güncelleme 3 Nisan 2023, <https://www.nobelprize.org/nomination/>
- Temel Britannica, XIV. Cilt, (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1993).
- Thucydides, *Peloponnesos'lularla Atina'luların Savaşı*, 1. Kitap, çev. Halil Demircioğlu, (Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1972).
- Yeğın Abdullah, Badıllı Abdülkadir, Hekimoğlu İsmail ve Çalım İlham. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat*, (İstanbul: Türdav Yayınları, 1993).